

Лапшин С.А. Характеристика системи антикорупційних механізмів в Україні та Великобританії / С.А. Лапшин // Вісник факультету історії, етнології і права: збірник наукових праць. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2018. – Вип.15.

Лапшин С.А.

*кандидат історичних наук, доцент
кафедри правових наук та філософії Вінницького державного
педагогічного університету ім.М.Коцюбинського*

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ АНТИКОРУПЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ В УКРАЇНІ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті проаналізовано особливості функціонування системи антикорупційних органів в Україні та Великій Британії, визначено основні напрямки удосконалення даної системи в Україні..

Ключові слова: корупція, антикорупційні органи, законодавство.

Актуальність теми визначається тим, що однією з перепон реформування політичної системи в Україні є корупція. В сучасному світі корупція визнана однією із глобальних проблем. Відповідно і боротьбі з нею повинна приділятися значна увага і дієві заходи. Результатом усвідомлення даного твердження стало прийняття ряду нормативно-правових актів міжнародними організаціями: ООН, ОЕСтаР, Рада Європи, ЄС та ін. Враховуючи компетенції цих органів юридичні акти носять імперативний або рекомендаційний характер. Проте. Спільною їх метою є формування уніфікованих стандартів боротьби з корупцією шляхом забезпечення виконання антикорупційних законів на національному рівні.

Поставлена проблема знайшла відображення у дослідженнях юристів, політологів, громадських діячів. Зокрема, відзначимо наукові розробки Метельова Т., Соснін О., Чемерис І., Чепелюк В., Чубата Л. та ін.

Мета статті полягає в ознайомленні з досвідом Великобританії у боротьбі з корупцією та можливості його впровадження в Україні.

Незважаючи на те, що в Програмі діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям», схваленій постановою Верховної Ради України ще 4 лютого 2005 р., зазначалося, що питання подолання корупції і недопущення виникнення умов для неї повинні стати предметом неухильної уваги уряду у побудові відносин держави, бізнесу і людини, а невідворотність виявлення зловживань та покарання має стати перепорою для корупційних проявів [2; С.168], а після Революції гідності та дочасних виборів було створене Національне антикорупційне бюро України та введені Е-декларації для високопосадовців, згідно з результатами дослідження «Барометр Світової Корупції» (Global Corruption Barometer) за 2016 р., які в листопаді 2017 р. оприлюднила громадська організація Transparency International Україна, 56% респондентів висловили думку, що корупція досі лишається у трійці найактуальніших для України. На питання, чи знизився рівень корупції за останні чотири роки, 72% українців відповіли заперечно. Заходи влади змінити цю ситуацію 86% опитаних оцінюють неефективними [1].

До спеціалізованих антикорупційних органів України належать: Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Національне агентство з питань запобігання корупції; спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції представлені Національним антикорупційним бюро України, органом прокуратури, Національним агентством з питань запобігання корупції та Національною поліцією [3].

Генеральною прокуратурою України здійснюється нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва; за додержанням законів, які проводять оперативно-розшукову діяльність; слідчі органів прокуратури продовжують здійснювати досудове розслідування до початку діяльності Державного бюро розслідувань; прокурори уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Органами прокуратури передбачається здійснення нагляду за додержанням законів під

час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування.

Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, який уповноважений розслідувати особливо небезпечні корупційні правопорушення та здійснювати оперативно-розшукові заходи. Також в його обов'язки входить підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях та представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями. Крім того, Антикорупційне бюро має право на розшук та арешт активів, які можуть бути арештовані, інформаційно-аналітичну роботу, взаємодію з іншими органами, співпрацю з інформаторами (викривачами), звітування та інформування суспільства про свою діяльність та здійснення міжнародного співробітництва [3].

Загалом, кількість створених антикорупційних механізмів в Україні на сьогодні вражає, однак статистика дослідження «Барометр Світової Корупції» свідчить про недостатню ефективність їх функціонування.

Важливе значення у подоланні корупції має використання досвіду розвинутих демократичних країн. Зокрема, досвід Великої Британії демонструє, що у випадках масштабної корупції головне – це усунення причин корупції, а не боротьба з її конкретними проявами [5]. Система антикорупційних механізмів Великобританії врегульована на законодавчому рівні. Перший закон про корупцію в державних органах був прийнятий ще в 1889 р., закони про попередження корупції – в 1906 р. і 1916 р. були реакцією суспільства на поширення цього руйнівного соціально-політичного явища. На відміну від традиційних правових принципів, ці закони вимагають від посадових осіб доводити свою невинуватість [6].

Одним із дієвих механізмів протидії корупції у Великобританії є громадська думка, яка є відображення позиції громадян, а також дієвим механізмом формування політичної культури [6]. Здебільшого громадські

дебати точаться навколо питань, пов'язаних з лобіюванням і купівлею політичного впливу, проблем, створених зміною кордонів приватної і державної власності, моральним кліматом, хабарництвом, зловживаннями влади службовцями місцевих органів управління, поліції, митної служби тощо [6]. Таким чином, у Великобританії діє досить чітка й ефективна система боротьби з корупцією, яка спирається на достатню нормативно-правову базу та підтримку суспільства. Саме цю країну міжнародна неурядова організація по боротьбі з корупцією «Трансперенсі Інтернешнл» визначає як одну з найменш корумпованих країн серед 176 країн світу — Великобританія посідає 10-те місце [5].

У Великобританії діє закон «Про боротьбу з хабарництвом» від 2010 р., який має екстериторіальну дію та передбачає кримінальне покарання як за отримання, так і за надання хабара [5]. Контрольними функціями у сфері дотримання антикорупційного законодавства Великобританії наділені Управління по боротьбі з великим шахрайством (UK Serious Fraud Office). Управління є незалежним органом влади Великобританії, яке здійснює проведення розслідувань в сфері злочинів, пов'язаних з шахрайством у великих розмірах і корупцією. Характерною особливістю є те, що юрисдикція Управління не поширюється на територію Шотландії, острова Мен і Нормандських островів. Глава Управління призначається і підпорядковується Генеральному прокурору Великобританії [5].

В кінці 2011 р. був створений спеціальний відділ по збору інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб щодо діяльності чиновників, організацій та фізичних осіб, які порушують положення Закону про хабарництво. Інформація збирається конфіденційним шляхом і надає істотну допомогу органам влади Великобританії в розслідуванні корупційних злочинів [5].

Крім того, в законодавчій системі Великої Британії є норма, яка стосується покарання за корупцію посадових осіб іноземних держав. Він визначає винним громадянина Великобританії або резидента, незалежно від

місця скоєння правопорушення, у корупції, якщо він дав хабара посадовій особі іноземної держави [5].

Таким чином, для боротьби з корупцією у Великобританії вживають заходи превентивного характеру – створюють спеціалізовані установи, організації, метою діяльності яких є вироблення відповідної стратегії й тактики, розробка превентивних заходів нормотворчого й функціонального змістового наповнення. За умов наявності масштабної корупції в Україні пріоритетними є заходи щодо усунення її причин, а вже потім – боротьба з конкретними виявами.

На нашу думку, однією з головних складових формування й реалізації ефективної системи боротьби з корупцією є чітка взаємодія держав, насамперед, правоохоронних та судових органів, спільна участь у заходах, ініційованих Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи, Інтерполом, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та іншими міжнародними інституціями.

Практика роботи правоохоронних та судових органів Великобританії у цьому напрямі свідчить про те, що досконалість нормативно-правового забезпечення протидії та наявність ефективної системи протидії корупції на національному й міжнародному рівнях є однією з головних умов успішного подолання зазначеної проблеми.

Список використаної літератури:

1. Антикоруційна інструкція. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://corruptua.org/projects/korupsiya/index.html>
2. Борисов В. Громадянське суспільство та питання подолання корупції / В. Борисов // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – №2. – С. 168-173.
3. Кухарук А. Система антикорупційних органів. Корупційні правопорушення / А. Кухарук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://edx.prometheus.org.ua/assets/courseware.pdf>
4. Лапшин С.А. Використання досвіду е-декларування країн ЄС з метою удосконалення законодавства України у сфері боротьби з корупцією / С.А. Лапшин // Актуальні проблеми суспільно-політичних наук: збірник матеріалів наукової конференції. – Вінниця, 2018. – С.9-16.

5. Міжнародний досвід протидії корупції: кейс Великобританії// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://defence-anticor.in.ua/blog/post/mizhnarodnij-dosvid-protidii-korupcii-kejs-velikobritanii>
6. Чепелюк В. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією / В.Чепелюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>.

Lapshin S.A.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Department of Legal Sciences and Philosophy of the Vinnytsia State Pedagogical
University named after M.Kocubinsky

Characteristics of the system of anti-corruption mechanisms in Ukraine and the Great Britain

The article analyzes the peculiarities of the functioning of the anti-corruption bodies in Ukraine and the United Kingdom, and outlines the main directions of the improvement of this system in Ukraine.

Key words: corruption, anti-corruption bodies, legislation.

Лапшин С.А.

кандидат исторических наук, доцент
кафедры правовых наук и философии Винницкого государственного
педагогического университета им. М. Коцюбинского

Характеристика системы антикоррупционных механизмов в Украине и Великобритании

В статье проанализированы особенности функционирования системы антикоррупционных органов в Украине и Великобритании, определены основные направления совершенствования данной системы в Украине.

Ключевые слова: коррупция, антикоррупционные органы, законодательство.